

Christopher Kojm, vanhempi tutkija, the Elliott School of International Affairs, George Washington University

TRANSATLANTTINEN TIEDUSTELUYHTEISTYÖ HYVÄLLÄ TOLALLA

POLIITTINEN KUOHUNTA EI KOSKE TIEDUSTELUMAAILMAA

Uutiset ovat täynnä otsikoita transatlanttisten suhteiden myllerryksestä. Yhdysvaltain ja Euroopan erimielisyydet kulmineituvat kaupankäyntiin ja puolustusmenoihin. Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisö eurooppalaisine kumppaneineen porskuttaa kuitenkin päivänpoliittisten kiistojen ulottumattomissa. Historia osoittaa, että tiedustelumaailmassa suhteet toimivat oman logiikkansa mukaan.

Yhdysvalloilla oli suuria erimielisyyksiä keskeisten eurooppalaisten liittolaisten kanssa, kun hyökkäys Irakiin alkoi vuonna 2003. Vaikutukset tiedustelusuhteisiin jäivät kuitenkin vähäisiksi. ”Huijareiden akseli: Saksa ja Ranska jänistivät Irakista”, kirjoitti esimerkiksi *New York Post* -lehti. Kongressiedustajat nimesivät ranskalaiset perunat ”vapauden perunoiksi”. Yhdysvaltain ja Ranskan välinen kiulu oli laaja ja syvä.

Kiistoista huolimatta tiedusteluyhteistyö jatkui. Ranska tarjosi analyttistä tiedustelutietoa tukeakseen George W. Bushin terrorismin vastaista sotaa. Yhteistyö jatkuu edelleen Euroopassa,

Sahelissa ja Isisin vastaisessa koalitiossa. Yhteiset kansalliset intressit ja tiedustelupalveluiden keskinäiset sitoumukset ovat pitäneet suhteen kunnossa, fokuoituneena ja menestyksekkäänä.

Valtiot ovat monimutkaisia toimijoita. Vaikka joissakin asioissa tulisi yhteentörmäyksiä, yhteiset uhat tekevät yhteistyöstä kaikille hyödyllistä. Hallitukset voivat yleensä erotella, mitä suhteita kannattaa jatkaa ja mitkä ovat merkityksellisiä.

Kun tarkastellaan tiedusteluun liittyviä haasteita eri puolilla Atlanttia, uhka-arviot ovat pitkälti samoja. Niihin kuuluvat terrorismi, Venäjä, Iran, ydinaseiden

leviäminen ja Kiinan kasvun vaikutukset.

Iran-politiikka eroaa tällä hetkellä dramaattisesti Atlantin erilaidoilla. Kaikki haluavat silti tietoa Iranin uraanin rikastamisesta ja siitä, jatkuuko se ydinsopimuksen mukaisesti. Sama koskee Iranin ballistista ohjusohjelmaa ja sitä, tukeeko maa terrorismia. Syitä tiedustelutiedon jakamiseen on siis useita.

Kaikki tiedustelusopimukset perustuvat vaihtokauppaan: saat tietoa, kun annat sitä muille. Sopimuksista neuvottelevat osapuolet ovat tunteilemattomia ja itsekäitä. Ennen arabikevättä amerikkalaiset tiedustelupalvelut tekivät

yhteistyötä Muammar Gaddafin ja Bašar al-Assadin kanssa. Kylmän sodan aikana Yhdysvallat teki yhteistyötä Mao Zedongin brutaalien hallinnon kanssa tiedustelutiedoista, jotka koskivat neuvosto-ohjauksia. Yhdysvallat kyllä kykenee keksimään keinot työskennellä inhokkimaidensa kanssa silloin, kun se näkee pelissä omat turvallisuusintressinsä.

Luottamuksella ja yhteisillä toimintatavoilla on myös väliä. Yhdysvaltojen niin sanottu Five Eyes -tiedusteluyhteistyö englanninkielisten liittolaisten kanssa alkoi koodien murtamisella toisessa maailmansodassa, ja se on jatkunut tähän päivään asti. Amerikkalaisen tiedustelun läheisempiä, Five Eyes -yhteistyökumppaneita ovat Britannia, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti (*second-party partners*). Yhteistyö alkoi signaalitiedustelusta ja laajeni yleisesti koskemaan tiedonkeruuta, analysointia, teknologiaa, organisaatio- ja johtajuuskysymyksiä.

Uusi-Seelanti kielsi amerikkalaisten sota-alusten pääsyn sata-miinsa 1980-luvulla, koska miehistöt kieltäytyivät kertomasta, oliko niillä ydinaseita lastissa. Seurauksena suhteisiin tuli valtaisa särö. Australian, Uuden-Seelannin ja Yhdysvaltain välinen turvallisuusyhteistyö ANZUS-sopimuksen

puiteissa keskeytettiin. Korkean tason diplomaatti- ja puolustusyhteistyövierailut loppuivat, samoin kävi korkean tason tiedustelutiedon vaihdolle. Arkipäiväinen tietojenvaihto, kuten raporttien jakaminen ja keskustelut kohteiden kokoamisesta, jatkui.

Yhdysvaltojen tiedustelulla on läheiset suhteet myös ei-englanninkielisiin kumppaneihin (*third-party partners*). Näihin maihin lasketaan Saksa, Ranska ja Pohjoismaat. Mailla on huomauttavaa teknistä osaamista. Niiden maantieteellinen sijainti tekee tiedusteluyhteistyöstä arvokasta.

Presidentti Bill Clinton ja ulkoministeri Madeleine Albright tapasivat puhua Yhdysvalloista ”välttämättömänä maana”. Heidän näkemyksensä mukaan mitään tärkeää ei maailmassa tapahtuisi ilman Yhdysvaltoja. Näkökanta on pitkälti oikeansuuntainen: sillä on vaikutusta, päättääkö Yhdysvallat tarttua tiettyyn asiaan vai ei. Toisaalta näkemys on kapea-alainen. Jokaisessa tärkeässä kysymyksessä jopa Yhdysvaltojen kaltainen suuralta voi tehdä vielä enemmän suojellakseen ja edistääkseen intressejään toimiessaan yhdessä liittolaistensa kanssa.

Sama pätee myös tiedustelussa. Yhdysvalloilla on ennennäkemättömät kyvyt kerätä ja analysoida

tietoa. Tiedustelutiedon jakaminen ja yhteistyö muiden tiedustelupalveluiden kanssa antaa maailmanlaajuisen etulyöntiaseman amerikkalaiselle tiedusteluyhteisölle.

Näkemys siitä, että poliittiset kiistat vahingoittavat transatlanttisia tiedustelusuhteita, on liioiteltu. Yhdysvallat ja Eurooppa jakavat yhä keskeiset intressit ja uhkakuivat, minkä vuoksi tiedustelusuhteet pysyvät vahvoina. Pitkä yhteinen historia edesauttaa suhteiden ylläpitämistä.

Yleensä ihmisten taipumuksena on keskittyä nyansseihin – aaltoihin ja myrskyihin, jotka keikuttavat laivaa, vaikka huomiota pitäisi kiinnittää enemmän valtameren itseensä. Paljon tapahtuu pinnan alla. Tiedustelun maailmassa kalat jatkavat uimistaan säästä välittämättä.